

1 ըլաւ, և լուռ և սրաթռիչ
 2 Սաւառնացաւ յօդ վերին՝
 3 Բանից կուսին զեկուցիչ
 4 Բ. Թագաւորն երկնային :
 5 Եւ մինչ շըրթունքն այն հեղիկ
 6 Բարբառեցան զԱղիցին՝
 7 Եւ Բարձրելոյն անդրանիկ
 8 Ի յառազաստ կոյս ծոցին :

Գ. ԽՈՐԷՆ ՄՈՇՈՐՈՅ
 ՅԱՀԱԿԵՐՏԱՅ ՌԱՓ. ՎԱՐԺԱՐ.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՒԱԾ ԻԱ

Գործածութիւն եկամտից կամ սպառումն
 հարստութեանց :

ՈՒՍՄԱՆՍ առջի հատուածէն սկը-
 սեալ մինչև հիմա հարստութե հաստ-
 մանը ու անոնց բաժանմանը վրայ էր
 խօսածնիս, և ահա այս յօդուածիս
 մէջն է որ անոնց գործածութեանը վը-
 րայ պիտի խօսինք, որ բաղադրական
 տնտեսութեան բառով սպասումն հա-
 րստութեանց՝ կը կոչուի : — Երդ սպա-
 ռումը կրնանք սահմանել լրումն աշխա-
 տանաց, վասն զի կը հաստենք սպառե-
 լու համար . որով և հաստած բերքեր-
 նուս աժէքը կ'եղծանենք՝ շուտով կամ
 կամաց կամաց . առջինին օրինակ ու-
 տելիք մը, երկրորդին՝ ազանելիք մը : —
 Սիսին աս գիտնալու է՝ որ սպառումը
 երկու տեսակ է, մէյմը անբեր², մէյ-
 մ'ալ բարբեր³ : — Երբեր է սպառումը
 երբոր բերոց աժէքը բոլորովին կը հատ-
 ցնենք զանոնք գործածելովնիս . իսկ
 բարբեր՝ երբոր սպառելով նիւթին ա-
 ժէքը չփճանար, հապա ուրիշ ձև կամ
 յատկութիւն մը ստանալով՝ առջի ար-
 ժէիցը հաւասար կամ անկից աւելի ա-

ժէք կ'ունենայ : Տաճկաստանէն տա-
 րին այսչափ մետաքս կ'անցնի Լաւո-
 պա, որով Տաճկաստանին բերքերէն
 նոյնչափ մետաքս սպառուած կ'ըլլայ,
 բայց բարբեր կերպով . վասն զի նոյն
 մետաքսը գնողները կը բանեցընեն զայն,
 ու անոր աժէքը կ'աւելցընեն . իսկ ա-
 նոնք որ բանած մետաքսէ ապրանքնե-
 րը կը գնեն, ու իրենց պիտոյիցը կը
 գործածեն, ահա անբեր կերպով սպա-
 ռած կ'ըլլան . վասն զի անկից ետև ալ
 մետաքսին աժէքը չաւելնալէն զատ
 փճանալու վրայ է . սակայն որովհետև
 յազուրդ կամ բերկրանք կը զգան մար-
 դիկ ապրանքները սպառելով, ուստի
 անբեր կոչուած սպառումն ալ ընկերու-
 թեան օգտակար ու ամենահարկաւոր
 է, միայն թէ զեղծումն չմտնէ սպառ-
 ման մէջ :

Սպառման վրայ եղած կարծիքները
 երկու կը բաժնուին . ոմանք կ'ըսեն թէ
 սպառումը որչափ աւելի շատ ըլլայ՝
 այնչափ աւելի աղէկ է . որովհետև
 հաստումն ալ անոր համեմատ կ'ըլլայ .
 և հաստման ու սպառման շատնալովը
 մարդկային ընկերութեան դիւրութիւն
 ու երջանկութիւնը կ'աւելնայ : Ուրիշ-
 ներն ալ կ'ըսեն՝ թէ բերքերուն աւելի
 առատ հաստման պատճառը եկամտից
 շատութենէն ու զանոնք խելքով գործ-
 ածելէն է . և մարդկային ընկերու-
 թեան երջանկութիւնն ալ աւելի միջա-
 կայնոց ու մանաւանդ աղքատաց սպա-
 ռելի բերքերուն շատութենէն կը կա-
 խուի, որով առջի կարծիքը ոչ միայն
 օգտակարութենէն կ'ելլէ, հապա ին-
 չուան փնասակար ալ կ'ըլլայ . վասն զի
 անոնք որ առջի կարծիքին համոզուած
 են, (որ թուով քիչուոր, ու եկամտից
 բաժանման ու գործածութեան օրի-
 նացը վրայ քիչ տեղեկութիւն ունին),
 օգտակար կը համարին հարուստներուն
 իրենց ծախքը շատցընելը : Յիրաւի հա-
 րուստներուն չափազանց ծախքերովը
 այս կամայն ճարտարութեան մէկ եր-
 կու ճիւղերը կը սնանին կը յաջողին,
 բայց նոյն անխնայ եղած ծախքերը կըր-
 նային դրամագլուխ ըլլալ ուրիշ խիստ

1 Consommation des richesses.

2 Improductive.

3 Reproductive.

շատ տեսակ ամենահարկաւոր հաստե-
լի բերոց, ինչպէս են բոլոր աղքատաց
սպառելի բերքերը. և ահա աս պատ-
ճառաւ տխրաւոր ու աշխատաւորներն կը
կոչէ Սէյ առջի կարծիքը :

Հարկաւոր բերոց առատ հաստմանն
ու սպառմանը երկու մեծ արգելք կայ
ընկերութեան մէջ. մէյմը ագահ մար-
դը, որ ստակ ստրկի վրայ կը դնէ ու կը
պահէ զանոնք առանց շրջանի մէջ դնե-
լու. մէյմ՝ ալ շուայլը, որ իր եկամուտը
անօգուտ կը մխիւս շաշու-թեամբ : Թե-
րեւս ոմանք շատ զարմանան երբոր ըն-
թէ տնտեսականը շուայլը ագահէն ա-
ւելի արհամարհ ու փնտրակար կը սե-
պեն ընկերութեան, զանիկայ՝ որ բազ-
մաց կարծիքին մէջ զարմանալի համա-
րումն և պարծանաց տեղի ունի : Բա-
հր թէպէտ և երկար ատեն փնտս կը
հասցընէ ընկերութեան իր դրամը ան-
գործ պահելով, բայց գէթ անոր մեռ-
նելէն ետեւ նոյն ստակը ճարտարու-
թեան ընչից շրջանին մէջ կը մտնէ .
իսկ շուայլը որ ամբողջ եկամուտը կը
փճացընէ, առանց ճարտարութեան մը
դրամադուլիս ընելու զայն, այնպիսոյն
եկամուտը ան ագահին գանձերուն կը
նմանի կ'ըսէ Սաունիէ, որոնք այնպէս
խնամով ծածկած է՝ որ ալ բնաւ գտնե-
լու յոյս չկայ, վասն զի ցանած ցրցնած
դրամը չկրնար դրամադուլիս ձեւացընել,
ուսկից շատ աշխատաւորք իրենց թո-
շակը կրնային գտնել : — Շուայլին մէկ
տեսակն ալ, կամ աւելի գէշը, անոնք
են որ իրենց ինչքը կը փճացընեն, որ
Վաթն-նէ՝ կը կոչեն տնտեսականք. և
է ինայութեան ներհակը, որով ինչք
կը շատնան : Եւ վատնումը երբեմն
գործառուին անհմտութենէն առաջ
կուգայ :

Ս երի ըսածներնէս դիւրաւ կրնան
գուշակել ընթերցողք՝ թէ զեղիւս-թեան²
խնդրոյն վրայ ինչ կարծիք կրնան ու-
նենալ տնտեսականք, որուն վրայ խիստ
շատ վէճ եղած է : Տնտեսականք ան-
համեմատ կերպով օգտակար կը սեպեն

որ զեղիւթեան պատճառաւ զարգա-
ցած երկրորդական ճարտարութեանց
գացած եկամուտները (որ չափէ դուրս
են մարդուս նոյն ճարտարութեանց ու-
նեցած կարօտութիւններուն նայելով)
քսանապատիկ աւելի հարկաւոր ճար-
տարութեանց երթան, որոնք մեր ան-
հրաժեշտ կարօտութիւնները կը լեցը-
նեն : Եւ ըսելով՝ տնտեսականաց միտքը
բոլորովին փիլիսոփայութեան զարնել,
ու երկրորդական կամ մեր ընդունայ-
նամտութիւնը կշտացընող բերքերուն
անկարօտ ցուցընել չէ զմարդս. հապա
հարկաւորին և երկրորդականին մէջ
արդար համեմատութիւն պահել : Թող
որ ընկերութիւնը հետզհետէ բարգա-
ւաճելով՝ իրեն նոր նոր պիտոյքներ կ'ա-
ւելնան, կամ երկրորդականներէն շատ
բան հարկաւորի կը դառնայ : Շատ
տեղ արքունեաց և աւագանւոյ զեղիւթ-
ութիւնները երկրին ընդհանուր բարե-
բաստութեանը բնաւ օգուտ բերած
չեն, իսկ փնտս՝ խիստ շատ. վասն զի
ան եկամուտներուն մեծ մասը դրամա-
դուլիս ըլլալով հարկաւոր ճարտարու-
թեանց զարգացմանը գործածուելու
տեղ, յանօգուտս ծախուած են ու կը
ծախուին, կամ շատ շատ առ ժամանակ
մի մէկքանի տեսակ արուեստներ միայն
ան պատճառաւ ոտքի վրայ կը մնան :
Ինչով բանիւ՝ ընկերութեան նպատակը
օրէ օր իր թշուառ անդամոցը դիւրու-
թիւնը և հանգստութիւնը աւելցընել
ըլլալով, ինչ կերպով որ աս գեղեցիկ
նպատակին կրնայ հասնիլ՝ զայն պէտք
է որ ի գործ դնէ. և կանխակալ կար-
ծիքները՝ որ մեծ արգելք են ըսած նպա-
տակներնուս հասնելու՝ քաղաքական
տնտեսութեան ցրցուցած կերպերուն
հետեւելով մէկդի ձգէ. թէպէտ և այս
ուսմունքն ալ գեռ շատ կատարելագոր-
ծուելու կարօտ է :

Հ. Տ. Թ